

A kágébés Volga

Politikacsináló-e a többségi sajtó Magyarországon?

1971. június 22-én az akkori idők szovjet ellenzékének egyik legismertebb alakját, Vlagyimir Bukovszkijt a vehemensen NATO-ellenes angol békemozgalom két tagja látogatta meg. A legkeményebb büntetőtáborokat megjáró író éppen akkor engedték el — mint később kiderült, csupán rövid „szabadságra” — egy politikai elmegyógyintézetből. Bukovszkij a beszélgetés elején bekapcsolta a rádiót, hogy, mint magyarázta vendégeinek, ne tudják lehallgatni őket. „Nincs önnek üldözési mániája?” — kérdezte az egyik, a Szovjetunió békeszándékáról hazájában mindig pozitívan nyilatkozó vendég. Bukovszkij kinyitotta az ablakot, és rámutatott arra a három KGB-s úrra, akik a házzal szemközt parkoló Volgában ültek. „Ők a paranoiám okozói” — mondta szarkasztikusan.

LOVAS ISTVÁN

Ennek a cikknek a célja lényegében az, ami Bukovszkijé: az ablakot kinyitni, és bemutatni a kágébés Volgát, a benne ülőkkel együtt. A többségi sajtó képviselői és azok a jeles személyiségek, akik neve mellé a többségi sajtó negatív jelzőt merő véletlenségből soha nem tesz, rutinszerűen paranoiával és összeesküvés szimatolásával vádolják azt, aki a magyarországi többségi sajtóról azt a sokak számára banalitásnak tűnő megállapítást teszi, hogy annak legfontosabb feladata nem a tájékoztatás.

Az összeesküvés vádjában kódoltan persze benne van az, hogy aki ilyet tesz, azt már csak egy lépés választja el attól, hogy ágya alatt is egy SZDSZ-est keressen, és higgyen a Cion bölcseinek jegyzőkönyvében és egyéb marhaságokban. Holott a bírálók csupán azt állítják: nincs olyan többségi lap, nincs olyan tévéhíradó, rádiós Krónika műsor, amely ne azt mutatná: a sajtó túlsúlyos része hatalmi harcot folytat, és ennek alárendeli tájékoztatási feladatát.

David Lewis, a brit Reuters távirati iroda budapesti irodafőnöke mielőtt visszatért volna Londonba, a Budapest Sun című hetilapban azt írta: a sajtó azért támadja lépésről lépésre az Antall-kormányt, mert a korábban kordában tartott újságírók a demokratikussá vált Magyarországon ezzel akarják bizonyítani, mennyire szabadok. Két évvel később Christopher Condon, a Budapest Week fiatal újságírója már azon sajnálkozott, hogy a magyar újságírók túlságosan baráti viszonyban állnak vezető politikusokkal, ami nem tesz jót az újságírásnak. Két ellentétes vélemény ugyanazokról. Közben csupán a hatalmi helyzet változott. Ami mutatja, milyen nehéz megértenie azoknak Magyarországot, akik nem ismerik nyelvünket.

Január 13-án a Konrad Adenauer, a Friedrich Naumann és a Magyar Nemzet Alapítvány támogatásával megrendezett kétnapos sajtóvitán szerencsére két olyan kitűnő újságíró vett részt — Andreas Oplatka a Neue Zürcher Zeitungtól és Georg Paul Hefty a Frankfurter Allgemeine Zeitungtól —, akik tudnak magyarul. Nem csoda, hogy a többségi sajtónak szereplésük, enyhén szólva, nem tetszett túlzottan. Az viszont a két újságírónak és a közönség többségének sem tetszett, hogy a konferencia első napján Pető Iván szabad demokrata vezető a résztvevők többsége számára érthetetlenül azonnal az összeesküvés szót emlegette Sugár Andrásnak a többségi sajtóval szemben elmondott bírálatával kapcsolatban.

A többségi sajtóban merő véletlenségből soha nem bíralt Pető Ivánról azt tartják, közös érdekei vannak a többségi sajtóval. E többségi sajtó ezekért az érdekeiért hajlandó a szorítóba lépni, mégpedig olyan módon, amely más, civilizált országokban nem szokás, vagy ha egyes helyeken ez megtörténik is — akár a nem egészen demokratikus Mexikó igen színes sajtójára gondolva —, akkor az távolról sem olyan dilettáns és közvetlen, mint Magyarországon. De egy olyan országban, amely több évtizedes kommunista uralom után zömmel olyan ipari termékeket tud csak gyártani, amelyek a világpiacra jószerével eladhatatlanok, és amelynek szakértői kormánya olyan minisztereket képes csak előállítani, mint Fodor Gábor, miért lennének az újságírók jobbak?

A Magyar Távirati Irodának — ez most a reklám helye — van egy kitűnő adatbankja, amelynek része a Safi, a sajtófigyelő adatbank. Egy előfizetője jóvoltából, a keresést időben korlátozva, csaknem száz, az adatbankba tömörítve bevitt cikket kerestem ki, majd könyvtárban azok teljes szövegét, amelyek Kuncze Gáborról jelentek meg a többségi sajtóban. Majd mintegy ötven olyan, időrendben egymás után írt cikk kö-

vetkezett, amely Boross Péter tevékenységét értékelte. A Boross-értékelések egyetlen pozitív jelzőt sem tartalmaznak. Ez nyilvánvalóan merő véletlen, mint minden ebben a cikkben. Nyilván az is csupán a véletlen megismétlődő játéka, hogy a Kunczéről szóló cikkek egyike sem tartalmaz egyetlen negatív jelzőt sem a mostani belügyminiszterről. A megjelenési dátumokkal nem terhelve az olvasóit, íme néhány példa arról is, hogy milyen interjúk készültek Kuncze „felépítésének” időszakában.

Közéleti magánbajusz

A 168 Óra című hetilap, amely már címében is jogilag erősen vitatható összefonódást jelez a korábbi közszolgálati rádióműsorról, Közéleti magánbajusz felirattal közöl interjút Kunczével. A kétoldalas beszélgetésben két igazi PR-fotó: egyiken Kuncze röplabdázik, a másikon kedélyesen mosolyog. Íme az interjú bevezető kérdése:

„— Csütörtök reggel nyolc óra van, s ön a dolgozószobájában szürke egysoros öltönyben ül. Nem tudom eldönteni, hogy ez melyik cég márkajelét viselheti. Megmondaná?”

A második kérdés így hangzik:

„— Gyakran jár ilyen öltönyökben? (a kérdező adós maradt a magyarázattal, miként járhat valaki több öltönyben — a szerk.) Néhány héttel ezelőtt egészen más stílusú, grafitoszürke kétsorosot viselt.”

Majd a harmadik kérdés, még mindig öltönyügyben:

„— Ki mondja meg azt, hogy melyik alkalomra milyen öltönyben kell megjelennie? A saját ízlése diktálja, netán a felesége, vagy tanácsot kér az arculattervezőjüktől?”

Merő véletlenségből a Magyar Nemzet szintén hasonló hangulatú interjút készített Kunczével. A kérdező Boros István, aki, mint a Magyar Nemzet Újságíró Alapítványának elnöke, megnyitotta a fentebb említett kétnapos konferenciát.

Boros interjújának címe: „Nem is egy McEnroe, nem is egy Edberg, de azért az előbbi kedveli”. Alcím: „Kuncze Gábor a pacalról és a borról, a rózsacsokrokról, meg arról, hogy mi van a pakliban”.

Íme, néhány kérdés az interjúból:

„— Szokott álmodni?”

„— Hogy bírja a feszített munkatempót?”

„— Kikapcsolódásként kosárlabdázik még?”

„— Mit iszik a pörköltözhöz, a pacalhoz?”

„— Mégis, nem nyomasztja a felelősség?”

Egy hónappal később, közvetlenül a májusi választások előtt jelenik meg Buják Attila interjúja Kunczével a Kurírban Medvetánc címen. A ma már a 168 Órának dolgozó

Képek a családi albumból

Nem is egy McEnroe, nem is egy Edberg, de azért az előbbit kedveli

Kuncze Gábor a pacalról és a borról, a rózsacsokrokról meg arról, hogy mi van a pakliban

A választási kampány finisében a politikusok egyre el-
váltam beszélni a fe-
leségemmel, hogy mikor el-
pedig háman vagyunk testvé-
- Nálunk ez volt a stílus,
- Hogy ismert ember lett,
akkor Fellegi tanárom férjeként
gazdasági igazgatói állásomat
elérni nem tapasztaltam meg.
A népszerűség nem úgy élelt

szerző, akinek neve a jelenlegi ellenzék különböző köreiből szinte szinonimája lett a magyar újságírás gatlástalanságának és a többségi sajtó alacsony színvonalának, így mentegetődzik rendkívül kemény kérdése előtt a Postabank támogatta bulvárlapban:

„— Meg ne sértődjön, de ön mégis olyan »mindennapi ember«.”

Hogy a csupa pozitív tulajdonságokkal felruházott jelenlegi belügyminiszter egyébként hazudós ember, az a Magyar Narancs ugyancsak a választások előtt készült interjújából derül ki.

„— El tudja képzelni, hogy Horn Gyula lesz az ön miniszterelnöke?

— Nem.”

Tételezzük fel, hogy a fentiek véletlenszerűsége — amely Petőre, Fodorra és Gönczre ugyanúgy vonatkozik, mint Tardosra, Bauerre vagy Eörsire és a többi SZDSZ-es vezetőre — azzal magyarázható, hogy a többségi sajtó ekkor, mint büszkén vallotta, „ellenzéki” volt. De akkor mi magyarázza azt, hogy a hang nem változik, most, hogy Kunczék hatalmi pozícióban vannak?

A 168 Óra tavalyi utolsó száma Kunczét látja vendégül. „Micimackó a belügyminisztériumban”, olvashatjuk a képaláírást.

Milyen ez a Micimackó — akinek fél-éves minisztersége alatt a rendőrség szétzilálódása meteorsebességű, a felderítetlen bűncselekmények száma tovább nő, és mind jobban terjed a félsz a lakosság körében?

„(...) olyan, mint a Kalevalában a mesebeli Szampó, a csodamalom, amelyből csak úgy ömlenek az élet lehetőségéhez szükséges dolgok. Kunczéból éppígy sorjáznak a jobbnál jobb poénok, anélkül hogy társasági sikereitől megrészegülve egy pillanatra is elveszítene józanságát.”

Azt az oldalt, ahol az idézet áll, Buják Attila, Láng Zsuzsa, Mester Ákos, Nej György és Sándor Erzsébet fotója díszíti — és persze Kunczék. Kuncze egyébként nemcsak Micimackó, de békebasszus is. „Meg sem kottyan neki a millió cigaretta, a hajnali kelés, a késő esti hazatérés. (...) Meg tud maradni normális embernek. Nem megy az agyára a bársonyszék. Nagy, széles mosoly. Hátrafelé hintáztatja a székét. Ki vagyunk röhögve. A magánéletét firtató kérdéseinkről úgy fordul le, mint profi kosaras a palánkról. (...) Tökéletesen és barátságosan megközelíthetetlen. Kedélyes, bajszos szfinx.”

A tökéletes szfinx, aki hátrafelé hintáztatja a székét, miközben Micimackó és békebasszus.

Farkasházy Tivadar Hócipő című satirikus hetilapjának még a választások előtti egyik számának címlapján Kuncze látható Pető Iván társaságában, a következő, jovialis felirattal: „Bizol benne, hogy együtt sikerülni fog?” Az osztott címdalón a mellette lévő képen Orbán Viktor lép egy mérlegre, amelyen nyilván könnyűnek találta. Hogy a Hócipőnek mi a véleménye a közszolgálati médiában végbement változásokról, azt Uj Pétertől tudtuk meg augusztusban: „Örülnek, mert kimúlt a nahlik — csúcs kétfejú sárkány, nem veszi elő többé a hügyfoltos sliccéből a pártatlan közszolgálatit, és eltűnnek, elcsúsznak az emberek is.”

Cenzúra = kihagyás

Valóban eltűntek. Míg korábban, Nahlik-sárkány toleráns korszakában láthattuk mindkét oldal szimpatizánsait (akár párhuzamos híradóként Egyenleg címen, akár reggelente a Nap tévében), vagyis a Chrudinák- és Pálfi-csapat mellett mindazon arcokat, akik ma a televízió képernyőjén félreérthetetlen szimpátiájukat mutatják mind az iránt, ami és aki balliberális, és ellenszenvéket mindazzal szemben, ami és aki nem az, mára csak SZDSZ-szimpatizánsok maradtak. Ami Pokol Béla alkotmányjogász szerint nemcsak a közszolgálatosság, de az alkotmány megsértése is. Igaz, alkotmányügyekben nem őt kérdezik, hanem Halmai Gábort — a közszolgálat új Lengyel Lászlóját —, aki úgy magyarázza az alkotmányt a nézők millióinak, hogy értelmezése merő véletlenségből mindig az SZDSZ érdekeit támasztja alá.

De hogy néz ki ma az a sárkány, amely már nem veszi elő „hügyfoltos sliccéből a pártatlan közszolgálatit?”

Január 13-án, a kétnapos sajtóvita első napján Szerdahelyi Szabolcs nyílt levelet küldött a lapoknak. Még abból az időből, amikor Szerdahelyit a többségi sajtónak és az elektronikus médianak érdeke volt futtatni, sokan emlékeznek, hogy ő az APÜSZ elnöke. Nos, Szerdahelyi Betlen Jánosnak, a Híradó főszerkesztőjének írt nyílt levelet. „Az APEH Üldözőiteinek Szövetségét tegnap az a megtiszteltetés érte, hogy a tv-híradó stábjára figyelemre méltatta.” Csakhogy,

folytatódik a levél, Apüszék nem úgy választottak, ahogyan azt elvárták volna. A felvétel tehát nem mehetett adásba. „Kérjük a főszerkesztő urat — írja Szerdahelyi —, hogy a későbbiekben a zavartalan együttműködés érdekében a Híradó szerkesztői küldjék meg a kérdésekre adandó válaszokat is, amiket majd betanulunk. Egyébként az Apüsz felelős vezetői bármikor hajlandók nyilatkozni a tv-híradó arhcívuma számára is, de akkor semmi szükség nincsen az azonnali felvételre, a fogadóóra megszakítására, hanem kényelmesen megbeszélhetjük a mindkét fél számára alkalmas időpontot.”

Szerdahelyi levele a konferencia másnapján a magyarországi napilapok közül csupán a Pest Megyei Hírlapban jelent meg. Amelyik lap, mint tudjuk, merő véletlenségből nem kap hirdetést, és amelynek azóta bedöglött ellenfele, a naponta csupán néhány száz példányban elkelt Vico-lap, a Pest Megyei Hírek tele volt hirdetésekkal, szintén merő véletlenségből.

Az APÜSZ vezetője egyébként kezd rájönni arra, hogy „palira vették”: jó szándékú buzgalma egyszerű eszköz volt a hatalomért vívott harcban. Korábban minden további nélkül összeütött egy médiadialógust, mint amikor Tom Kennedyt hívta meg a 168 Óráshoz, és a szópárbaj meg is jelent. Ma Szerdahelyi immár fél éve igyekszik azon, hogy az általa javasolt két ötös fogat vitakozzon a televízióban egyenes adásban a sajtószabadságról és a médiaháborúról. Most azonban a dialógust korábban olyanra követelők és hiányolók mindegyike ellenáll Szerdahelyi javaslatának. Az ellenállók között van például Horvát János, aki a Sajtó és politika elnevezésű vitát vezette a kétnapos sajtóvitán, és Szénási Sándor is, aki jó totalitáriánusként örömet fejezte ki, hogy a tévé és a rádió ma egyszínű.

Természetesen nem csak az APÜSZ volt eszköz a hatalom megszerzéséért folytatott harcban. Lehetett az egy kocsma is. Olvasóink közül nyilván többen hallottak a Marxim nevű pubról, amely a Ganz gyár kerítése mögött, a Kis Rókus utcában telik meg zsúfolásig estéknél, főleg diákokkal. A Marximról — a párizsi Maxim és a nem párizsi Marx nevének játékos összevonása — a többségi sajtó azt hitte, hogy az ő táborába tartozik, poénjaival, tulajdonosával együtt, akinek hatalmas dossziéja van a Marximról írt cikk-kivágások-

A kágébés Volga

ból. Fényképes beszámolót írtak róla nemcsak a magyar lapokban, de a New York Timesban, a Boston Globe-ban, az Il Giornalében, a Spiegelben, a Svenska Dagbladetben, a Libérationban és több tucat más napi- és hetilapban. Azután jött a tavalyi fordulat, és a Marxim falán Hornt, Petőt és Kunczét gúnyoló graffitikkal egészítették ki az addigi, főként Leninre kihegyezett po-

csupa merő véletlenségből olyan családok sarjai, akik ennek az elnyomó gépezetnek tagjai voltak, és amelynek televíziós híradóját egy olyan ember vezeti, aki korai szocializációját Betlen Oszkártól kapta, aki a Szabad Népből az utóbbi tollával, amit Horn később géppisztolyával az utcán és hidakon, későbbi szocializációját pedig a Munkásörsgőtől.

Ha valamit kihagynak egy újságból vagy tévéből, még nem cenzúra, mondhatná valaki. Csakhogy Kenedi János szerint az, és kettős mércével nem szabad mérni. Kenedi

katársai az elnöki utasításnak nem engedelmességek, az természetes. Mint közismert, a Magyar Rádióhoz a korábban felvetteknek — nagyon ritka kivételektől eltekintve és náluk is csak a hetvenes évektől kezdődően — még a szüleit és a rokonságát is ellenőrizték a belügyi szervek. Engedelmes emberekként is viselkedtek. Egyik ilyen, közülük való ember Domány András, aki így emlékezik meg szolgálatukról a Kritika 1994. márciusi számában:

A nem kockáztató bomlasztók

„Amire parancs vagy tilalom vonatkozott, azt be kellett tartanunk. Márpedig sok ilyen volt, az agit-prop. osztály nem lopta a napot. Aki az utasítást megszegte, fegyelmet kapott. Súlyosabb esetben repült volna, de ilyenre nem emlékszem, mert ezt senki nem kockáztatta.” Ennyit a Kádár-rendszer „szétbomlasztóiról”. Hogy ezek a nem kockáztatók, a rendszerváltás után kirúgásukra váró emberek irtóztak mindentől, ami nem az ő politikai ideológiájuknak megfelelő rendszerváltást jelentett, nem meglepő, mint ahogyan nem meglepő az sem, hogy a BBC szabályzatának magyarra átültetését is ellenséges lépésként élték meg. Számukra a Magyar Rádió, melyet meglepetésükre a kezükön hagytak, Antall talán nemcsak számukra elképesztően naív passzivitása után a leghatékonyabb harci eszközzé vált, amelyben a Hírosztály és a Krónika jelentette a legkitüntetettebb hadállást. Így természetes, hogy a figyelmeztetések ellenére 24 órán át minden híradás élén szerepelhetett egy-egy Magyarországgal szemben kritikus New York Times- vagy Washington Post-cikk is.

Ha valóban újságírók lennének — nem is szólva közszolgálati újságírókról —, ma is ezt tennék. De nem azok, ugyanis számukra egy hír nem azért érdekes, mert az leadható a hallgatók informálására, hanem minden hírt attól függően értékelnek, sorolnak előre vagy hátra, említenek egyszer, ötször vagy tizenötször, hogy az a hatalmi harcot milyen módon segíti vagy hátráltatja. Így a koalíciós mézesetekben még nem volt érdekük, hogy hírként vagy egyáltalán is tudassák a hallgatókkal a Horn—Kuncze-kormány időszakának már legelején is megjelent nyugati sajtóbírálatokat.

Jellemző példa volt Abe Rosenthalnak A kísértetek visszatérte címmel a New York Timesban megjelent, Hornt és a hatalomba visszatért kommunistákat szokatlanul élesen elítélő írása, azt követően, hogy az amerikai liberális napilap volt főszerkesztője — aki egyébként keményen antikommunista — Budapesten Hornt meglátogatta. Sőt. A cikk a többségi sajtóban meg sem jelent, annak ellenére, hogy nem egy budapesti tudósító dolgozik New Yorkban — például a Magyar Rádióé —, aki éppen akkor, természetesen merő véletlenségből, nem vette meg a New York Timest, amely, nyilván

Bízol benne,

hogyan együtt sikerülni fog?

énokat. A többségi sajtó azonnal vette a lapot — megsértődött. Főként, amikor kiderült, a Marxim havonta megjelenő számdatát is kiad. A Kurír-os újságíróknak már az ott ivott sör is keserű lett, és közölte, ő bizony utoljára járt a Marximban. És mit tesz a véletlen, már nem küldtek oda Boston Globe-osokat, Spiegel-eseket, New York Times-osokat. Egyetlen külföldi újságíró sem. Pedig a sztori most lenne igazán sztori: egy kommunistákat gúnyoló kocsmában az országban, amelynek miniszterelnöke karhatalmistaként, géppisztollyal védelmezte a kommunista terror elnyomó gépezetét, és amelynek junior koalíciós partnerei

János és Mihancsik Zsófia a Magyar Hírlap Fókusz rovatában 1993. június 3-án megjelent nyolchasámos, teljes oldalt kitöltő tanulmányában (A Nyilvánosság Klub elemzése) a következő meghatározást olvashatjuk: „Cenzúra: szótári értelme szerint kihagyást jelent.” A cenzúra ott adott egyetlen definíciója után példákat is olvashatunk. A felhozott példák meglehetősen jelentéktelenek ahhoz képest, mint amilyen kihagyások ma jellemzik a pártatlan közszolgálatot.

Csúcs László többször kérte, hogy a Hírosztály és a Krónika munkatársai a hírekben ne ágyazzanak lapszemléletet, mert az a rádió működési elveivel és a normál nemzetközi gyakorlattal is ütközik. Hogy a rádió mun-

merő véletlenségből, aznap Washingtonban sem volt hozzáférhető, ahol szintén dolgozik néhány többségi tudósító.

A Magyar Rádió bécsi tudósítója — aki mellékesen a Népszabadságnak is tudósít — véletlenül szintén nem olvasta az osztrák lapokat éppen akkor, amikor Bécsben egy bíróság Gerő Lászlót vádolta azzal, hogy Abrányit, a SZER egykori tudósítóját rabolta el. Az is merő véletlen volt, hogy a budapesti parlamentben egy kiscgazda-felszólalást, amely azt tudakolta Györgyi főügyésztől, vajon miért nem emeltek mindeddig vádat azzal a bankárral szemben, aki Gerőnek a törvények megsértésével a nyolcvanas évek vége felé 120 millió dollár kölcsönt adott, a többségi sajtóban nem minősítettek hírnek.

A két ügynök: Csurka és Tökés

A többségi sajtó és a közszolgálati média természetesen nem csak a Kenedi-értelem-ben vett cenzúrárt játssza, mint korábban is láttuk. Hazug módon is összegez és ad vissza mondanivalót. Kövér László a Magyar Narancsban (1994. június 9.) így panaszkodik egy interjúban: „És ha szereplünk is, abban sem volt köszönet. Ha például azt mondtuk, hogy nem kell az elmúlt négy évet kidobott időnek tekinteni, dacára a kormány hülyeségeinek, mert itt együttes erővel létrehoztunk egy működőképes parlamenti demokráciát, akkor ebből a rádióban biztosan csak az jött le, hogy a Fidesz szerint itt négy évig Kánaán volt.” Az SZDSZ-es **Eörsi István** ugyanerről a jelenségről panaszkodik a **Beszélő** ugyanezen a napon megjelent számában: „A jól végzett munka örömeivel hagytam el a Kossuth Klubot. Másnap elolvastam a Népszabadság és a Magyar Hírlap tudósításait a Charta-vitáról. Két kedvelt napilapom egybehangozóan elhallgatta, hogy az SZDSZ Országos Tanácsának három tagja ellenezte a koalíciós tárgyalásokat, de hírt adott, ráadásul torzítva, a szintén OT-tag Konrád György koalíciópárti megnyilatkozásáról. A pocsékul megírt közlemények visszahozták régi rossz szájízemet, mellyel a párt sajtót böngésztem reggelente évtizedeken át.”

A többségi média felépítő- vagy leromboló kampányt is levezényel. Nem kétséges, hogy az átvilágítás kiknek a leginkább kellemtelen, annak ellenére, hogy a Dunagate idején és korábban is sok-sok mai SZDSZ-es kartotékját tüntették el. A szocialistáknak azért nem, mert MSZMP-tagok nem lehetnek ügynökök. Azt talán mondani sem kell, ha az átvilágítás az ellenzéknek lenne kellemtelen, a sajtó glóriát vonna az átvilágító bírák feje köré. De nem. Az a körülhatárolható csoport, amelyek sorában vélhetően a legtöbb az egykori ügynök, vélhetően éppen a Magyar Rádió. E sorok írója, hála az Egyesült Államokban hozott, az információ szabadságát biztosító törvénynek, látta például az egyik Budapestről küldött washingtoni tudósító anyagát, amelyben szerepel

annak a szerződésnek a másolata, amelyet a tudósító indulása előtt kötött. A rádiós, aki már akkor sem pusztán a tájékoztatással volt elfoglalva, vállalta, önként jelent minden „gyanúsát” a washingtoni nagykövetségnek. Ez a tudósító egyébként — hasonlóan a korábbi rendszerben súlyosan kompromittált újságírókhoz — általában a közérkölcsokról és a morálról szeret írni, és azokon folyamatosan megütközik.

Eigner bírót tehát tönkre kellett tenni. Eigner, aki igazi hősként rendkívül enyhe ítéleteket hozott akkor, amikor a sajtó vérszomjasan lihegett a súlyosabb ítéletekért. Nem feledve Eignermet, aki a Csúcs kontra Frász perben Csúcsot, az alperest felmentette, és akit a Frász-emberek az ítéletet követően fröcsögve mocskoltak. (Mint tudjuk, Kelet-Európában két ügynök van: Csurka és Tökés László, és két vérbíró: az Eigner házaspár.)

Ügynök-, náci- és gyilkosbírók

A szolgálatra mindig kész Borenich Péter a Magyar Rádió részéről tette meg azt, ami természetesen csupán a hallgatók informálását szolgálja. Utána jött a Magyar Hírlap és a Híradó. Mindkettő „ügynökbíróknak” nevezte Eignert. De hogy ne használjunk kettős mércét, képzeljük el egy pillanatra, milyen felháborodás kísérte volna a Nahlik-korszakban akár a Híradót, akár a Panorámát, ha például a Vademelés szemponzából kudarcot vallott Demjanjuk-ügyben Izraelben eljáró bírárt „nácibíróknak” nevezi. A gyilkost elítélő bíró nem „gyilkosbíró”, és a tolvajt elítélő bíró nem „tolvajbíró”. De ez egy Betlen-féle módon szocializált Híradó vezetőjének és a Révai—Rényi—Betlen-vonalat továbbvivő tévéseknek nem is juthat eszébe. Mari néni viszont ezután Eignert nyilván ügynökbíróként tartja számon, és szomszédjának arról panaszkodik majd, hogy a mostani világban már ügynökbírókat is nyíltan fizetnek.

A bíráló ellen azonnal antiszemitizmus a vád, ha Soros neve bármilyen negatív összefüggésben elhangzik. Ez már Magyarországon így van, de ez eddig nyilván még senkit nem akadályozott meg abban, hogy Soros itteni tevékenységével kritikusan foglalkozzon, hiszen a kritikusként fontosabb követelmény annál — mert egyetemes —, mintsem megtorpanjon bárki előtt. Soros, aki, mint mondta a budapesti kormányváltás után, nem érdekelt a médiában, jelentős támogatásban részesítette a médiát. A nyitott társadalom elérése céljából. Ami nyilvánvalóan ismét csak véletlen: Soros soha nem azokat a médiaprojektumokat támogatta, amelyek a jelenlegi ellenzék filozófiájával vagy gyakorlatával rokonszenveznek. A májusi fordulat előtt kétszer finanszírozta a Demokratikus Charta egyik fő motorjának, Farkasháznak szárszói összejövetelét. Soros támogatta a rádiósok belső, ellenzéki lapját, az Új folyósót, a TV 4-et,

Rádai Eszter, Szénási stb. választási műsorát, a Beszélőt, a Kritikát, a Magyar Narancsot, a BUKSZ-ot, míg a Drótháló című politikai háttérműsor (Mediawave) csupán 13 hétre kapott 33 millió forintot. Ha már folyóiratokat említettünk, a korábbi és a mostani éra összehasonlítója talán érdeklődik az, hogy míg a Mádl-vezetés alatt álló kultuszminisztérium alapítványi támogatást nyújtott például az Élet és Irodalomnak és a Magyar Narancsnak, a Fodor-féle kultuszminisztériumtól elképzelhetetlen lenne, hogy egy most ellenzéki hetilapnak juttasson alapítványi támogatást. Ami sajátos, hiszen Soros nyitott társadalom koncepciójába a nem balliberális ideológiát követő periodikák támogatása manapság nagyon is beleférne. Az is a merő véletlenségek kategóriájába tartozik, hogy a Kurír, amelynek sem tulajdonosa, sem szerkesztője nem változott, ma nem politikai botrányokkal kellett magát, hanem bünesetekkel. A puding próbája itt is az evés: hasonlítsuk össze 1995 januárja két hetének Kurír-címlapsztorijait az egy évvel korábbiakkal. Az eredmény a vizsgálódót garantáltan meg fogja döbbeníteni. (Ez is persze pusztán véletlen: ma nincsenek politikai botrányok, csak bünesetek.)

A Magyar Rádió lapszemlézői, érdekes módon, ezt a Kurírt éppen úgy reklámozzák, mint a korábbit, noha bulvárlap megbízhatatlan információit egy közszolgálati rádió nem szemlélhetné. De ha már szemléljük, miért diszkriminálják a Blikket? Vanak, akik szerint itt már nem csupán politikai rokonszenvenben, de némi direkt pénzügyi juttatásokban is kereshetők az okok.

Térdig a Kalevalában

A 168 Óra című hetilap korábban szintén majdnem minden héten harcos címlappal jelent meg. Hogy a harcos címlap jobban adja el a lapot, természetes. De az már nem tűnik annak, hogy a szerkesztőknek most nem a lapeladás növelése a fő érdeke. Hacsak nem az az érdekük, hogy a megváltozott hatalmi helyzethez igazítsák harcmodorukat. 1994. január 10-én, amikor HungarHotels-szerű címlapot várt volna az olvasó a 168 Órától, a hetilap ismét apolitikus köntösben jelent meg. A címlapon Arthur Miller és Marilyn Monroe nézett szembe az olvasóval. A lap újévi beköszöntőjét Várkonyi Tibor írta. Tanulságos megvizsgálni, hogyan. A kitűnő amerikai történész, Paul Avrich 1972-ben megjelent Orosz lázadók, 1600—1800 című, magyarul természetesen kiadatlan könyvében Bolotnyikov, Razin, Bulavin és Pugacsov parasztvezér lázadását írja le. Figyelemre méltó, hogy a más-más korban lázadó parasztvezérek közös vonása, hogy mindegyikük a cár ellen lázadt és lázított, de vagy azt gondolták, hogy a cár valójában álcár, vagyis gonosz hasonmása a félreállított jó cár atyuskának, vagy azt, hogy a jó cárt gonosz tanácsadói → vezeték félre.

A kágébés Volga

Várkonyi, aki a gondolkodó emberekhez hasonlóan észrevette, hogy a szellemileg rohamosan leépülő Göncz (hányszor kell kiköpní az autóból a fekete macska előtt és egyéb történetek) újévi beszéde katasztrófálisra sikerült, Újévi rózsaszín című esszéjében így mentegeti a gonosz tanácsadók foglyaként vergődő jó cárt: „Dehogyan akar-nám megbántani, tiszteletlen szóval illetni a köztársasági elnököt. Hiszen kevés politikus van ebben a hazában, akit nála többre becsülnék. Igaz, emberi szava miatt, a képességéért, hogy minden alkalommal felül tud emelkedni a »napi kocsmán«, böles filozófiával szemlélni a gyakran kisszerű túlekedést. (...) Félreértés ne essék egyetlen pillanatra sem. Göncz Árpád más alkat (mint Losonczi Pál — L. I.), sem megjelenése, sem előadói módja nem ezt sugallta. Súlyos és igaztalan sértés volna ilyenekkel még gyanúsítani is. Ha mégis megtörtént, bizonyára nem ő a hibás benne. Ellenben az a tanácsadói kör, föltehetően e kormányzathoz közel álló csapat. (...) Mondom, mindezért bizonyára igaztalan a köztársasági elnök urat elmarasztalni, annál jogosabb a sugalló kormányzatot korholni”, írja a Göncz-beszédről, noha talán Várkonyinak is eszébe jutott, hogy egy államelnöktől (képzeld meg magunk elé Havelt) elvárható lenne, hogy ha mentális degradációja olyan fokot ért el, hogy egy beszédet nem képes elolvasni és megítélni, mielőtt elmondja, akkor elegáns okot találva leköszön posztjáról, és hátralévő éveit szindarabírásnak szenteli. Egyébként érdemes elgondolkozni, akadt volna-e egyetlen olyan polgári lap, amelyik ilyen szavakkal mentegett volna egy jobboldali miniszterelnököt, és arról is, ha lett volna, milyen gúnyzón áradt volna a többségi sajtóból a cikk írójára.

A 168 óra egyébként — mint rádióműsor és mint lap is — alaposan kivette a részét az SZDSZ-es Göncz felépítésében: elég, ha valaki a hetilap egy évvel korábbi, 1994. január 11-i számának a címlapjára tekint, amelyen feliratos trikójában Árpád bácsi fáradtan ülve, asszonya vállára borulva pihenteti fejét és szunyókál. Itt már ismét a Kalevalában járunk, térdig.

Természetesen a napilapok közül Várkonyi Magyar Hírlapjára minden bizonnyal az elsőbbség a hatalmi harc vezetésében. A Média című havi szaklap így idézi Jürg Marquardnak, a lap tulajdonosának április 7-én a munkatársak számára tartott tájékoztató elmondott szavait: „(...) a Magyar Hírlap nem tekinthető függetlennek, politikailag objektívnek és semlegesnek, hanem pártos lapnak, a szó legszorosabb értelmében.”

Ami a tulajdonosnak pártos újságírók pártos lapjaként szúr szemet, az egy Objektív típusú újságírónak persze objektív. Mint Bánó Andrásnak, az Objektív vezetőjének, akiről még Eörsi István is elismerte, hogy hazudott: „Bánónak szerintem nyilvánosan el kellene ismernie, hogy júniusban a vita-

tott adás technikai problémáiról pontatlanul beszélt, sőt tán valótlanúságot is állított.” (Népszabadság, 1993. október 30).

A közszolgálati televíziót ma ilyen emberek vezetik. Mint például az emigrációból hazatért Kasza László, aki nemcsak saját nevével (Levente) nincs tisztában, hanem azzal sem, hogy a televízió millióinak mondott meséjétől eltérően nem közvetíthette a berlini fal felépítését, hiszen akkor még nem is dolgozott a SZER-nek. Kasza és helyettese, a korábbi SZDSZ-es szóvivő, Sárdi Anna a szerkesztője egyébként a természetesen pártatlan Mélykúti-féle Sajtópár-bajnak, amelyre, szintén merő véletlenségből, az agresszív többségi sajtóvitázókhoz — eddig egyetlen kivételtől eltekintve — csupa szelíd sajtókisebbségit hívnak. De ez a korábbi közszolgálatosok erkölcsseire szakosodott újságírókat nem zavarja. A lényeg, mint minden magyar tudja, hogy Sugár András sírt Brezsnyev temetésén. Hogy eddig vádjaitok képtelenek voltak bizonyítani, az nem zavarja őket. Mint ahogyan az sem, hogy a „magas kora” miatt elküldött Sugár helyébe állított, nála 12 évvel idősebb Kalmár Györgyről, aki ma Sugár helyett a Panoráma nézőit kalauzolja botrányos szakmai színvonalon, viszont az Ez a Hét egyik interjújából derült ki, hogy az ötvenes években egy szerencsétlen asszony karrierjét

törte ketté a Magyar Rádió Nemzetközi Osztályán, méghozzá a legmocskosabb és leggaládabb módon. Kalmár egyébként a Magyar Hírlapnak is kedvelt szerzője. Annak a Magyar Hírlapnak, amelyben az egyik, 1994. október 18-án megjelent cikk címe így hangzik: Az SZDSZ nemzetközi figyelmet kíván — A televízióban és a rádióban zsoldosok garázdálkodnak. Mára a cím által jelzett helyzet csak részben változott. Az SZDSZ ugyanis nem kíván nemzetközi figyelmet.

A Magyar Hírlap mindenkit megtámad, aki a sorból egy pillanatra is kilép. Tamás Gáspár Miklós így panaszkodik a Pesti Hírlap 1994. április 5-i számában: „Csak egy példa: elképesztőnek tartom azt, hogy az állítólag liberális szemléletű Magyar Hírlapban olvasói levelekben azért fasisztáztak le engem, mert egy cikkemben vitatni merészeltem Moldova György azon meglátását, hogy mégiscsak meg kellene ünnepelnünk az 1919-es kommünt.”

A félelem komisszárja

Majdnem egy évvel korábban az akkor még agyonpolitizált Kurír (amely, mint hónapokon át értesültünk a 168 Órából, a sajtósabadságot támogatta) A félelem komisszárja címen írt glosszát. (Hogy életre keltsük az

